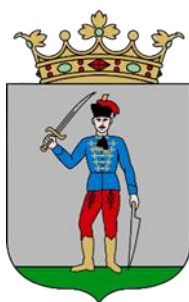

**ЛОКАЛНИ АКЦИОНИ ПЛАН
ЗА УНАПРЕЂЕЊЕ ПОЛОЖАЈА РОМА И РОМКИЊА У
ОПШТИНИ КАЊИЖА
ЗА ПЕРИОД 2022 – 2026. ГОДИНЕ**

Кањижа, 2022. године

Садржај

1	Уводна реч председника Општине Кањижа	3
2	Увод.....	5
3	Међународни и национални правни основ	8
4	Локалне стратегије, планови	17
5	Општи подаци о Ромима и Ромкињама	18
6	Општи подаци о Ромима и Ромкињама у Србији	20
7	Подаци о ромском становништву која су значајна за ЛАП	21
8	SWOT анализа постојећег стања.....	23
9	Образовање.....	25
10	Запошљавање	30
11	Здравствена заштита	32
12	Социјална заштита	35
13	Безбедност	38
14	Стамбени услови и комунална инфраструктура	42
15	Реализација ЛАП-а за унапређење положаја Рома и Ромкиња	45
16	Прилог.....	46

1 Уводна реч председника Општине Кањижа

Локални акциони план за унапређење положаја Рома и Ромкиња у општини Кањижа за период 2022-2026. је документ локалне самоуправе који разматра питања значајна за унапређење квалитета живота Рома и Ромкиња у правцу стратешког планирања њихових потреба и интереса у предвиђеном временском периоду.

Израда Локалног акционог плана за унапређење положаја Рома и Ромкиња у општини Кањижа је утемељена на важећим међународним и националним документима, на идентификованим потребама и проблемима, анализи стања, дефинисању најбољег начина ангажовања капацитета свих релевантних актера у заједници у планирању мера за побољшање услова живота Рома и Ромкиња, успостављању механизма за спровођење, праћење и унапређење планираних мера и активности као и за њихово даље планирање.

Овај документ обухвата област образовања, запошљавања, здравствене и социјалне заштите, безбедности, становања и комуналне инфраструктуре и сачињен је на основу важећих националних и међународних докумената, резултата анализе постојећег стања, односно положаја, проблема и потреба Рома и Ромкиња у општини Кањижа.

Локални акциони план ће се спроводити у сарадњи и партнерству са свим субјектима који су учествовали у његовој изради. Усвајањем овог документа остварени су прописани формални услови ЕУ којим се отварају врата ка европским фондовима за социјалну заштиту, програме и услуге намењене најугроженијем становништву. У овом документу су дефинисани и механизми за праћење резултата предузетих мера које треба да допринесу остварењу циљева Локалног акционог плана за унапређење положаја Рома и Ромкиња на територији општине Кањижа.

Полазећи од напред наведених, овај стратешки документ доказује настојања локалне самоуправе Општине Кањижа у правцу побољшања услова живота и свеукупни положај наших суграђана Рома и Ромкиња. У предстојећем четворогодишњем периоду планом дефинисани циљеви ће се имплементирати заједничким снагама свих друштвених чинилаца наше јединице локалне самоуправе применом одрживих и систематских мера, уз ангажовање средстава свих нивоа власти као и донаторских средстава. Циљ нам је да се живот Рома и Ромкиња унапреди по мерилима модерног човека европског континента у XXI веку, дакле простору и времену којем овај народ, уз чување својих традиција, свакако мора да припада.

Председник Општине Кањижа
Роберт Фејстамер

Листа скраћеница

ДЗ	Дом здравља
ЕУ	Европска унија
УН	Уједињене нације
ЈЛС	Јединица локалне самоуправе
ЛАП	Локални акциони план за унапређење положаја Рома и Ромкиња у општини Кањижа
СТ	Стручни тим за израду Локалног акционог плана за унапређење положаја Рома и Ромкиња у општини Кањижа
НВО	Невладина организација
НСЗ	Национална служба за запошљавање
НСП	Новчана социјална помоћ
ЈНП	Једнократна новчана помоћ
МУП-ПС	Министарство унутрашњих полова - Полицијска станица
ПУ	Предшколска установа
ОШ	Основна школа
ОКУ	Образовно-културна установа
ЈП	Јавно предузеће за комуналне услуге
РС	Република Србија
ИЦР	Информациони центар за развој Потиског региона
РФЗО	Републички фонд за здравствено осигурање
СКГО	Стална конференција градова и општина
Стратегија	Стратегија за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период 2022–2030. године
СШ	Средња школа
ЦСР	Центар за социјални рад
ЦПУ	Центар за пружање услуга социјалне заштите општине Кањижа
РЦ	Регионални центар за професионални развој запослених у образовању

*сви појмови употребљени у мушком граматичком роду обухватају и мушки и женски род лица на која се односе.

2 Увод

Роми и Ромкиње у општини Кањижа су наши суграђани, део наше заједнице, међутим перцепција ромске заједнице је и даље неповољна и препуна предрасуда и стереотипа. Представљају вишеструко осетљиву, маргинализовану групу због вишедимензионалног сиромаштва (материјално сиромаштво, неповољан положај у погледу образовања, здравља, стамбених прилика и запошљавања). Сиромаштво, као и социјална искљученост ромске заједнице у општини Кањижа преноси се на жалост са генерације на генерацију, а Локални акциони план за унапређење положаја Рома и Ромкиња у општини Кањижа има за циљ да се његовом реализацијом створи амбијент у којем се успостављају услови за сузбијање дискриминације, за старање о друштвеној инклузији и ангажовању расположивих ресурса за побољшање услова живота припадника ромске заједнице у нашој општини.

У афирмисању наведених смерница, васпитање и едукација деце, односно ученика је од кључног значаја, јер само разговором и континуираном едукацијом можемо да очекујемо од генерација које нам долазе позитивну промену у овом друштвеном сегменту.

У циљу побољшања инклузије рањивих група, а првенствено Рома и Ромкиња, приступило се изради Локалног акционог плана за унапређење положаја ромске популације у 2022. години у наредне четири године. Један од основних разлога је стварање услова на локалном нивоу за ширу социјалну укљученост, смањење сиромаштва, односно стварање услова за приступ остваривању људских права припадника ове националне заједнице.

Социјално укључивање Рома и Ромкиња се остварује у локалној заједници. Остваривање права на образовање, рад, адекватно становање и здравље односе се на укупно стање људских права и друштвене једнакости и захтева конкретне мере којима се постиже мерљив напредак. Реализација ових мера са националног нивоа се спроводи уз доста тешкоћа, неекономично је и захтева додатне људске и материјалне ресурсе с којима држава не располаже. Рационалнији приступ је децентрализација послова у вези са спровођењем политике инклузије Рома и Ромкиња, односно препуштање већег дела послова и одговорности локалним самоуправама.

Током израде овог документа спроведени су следећи кораци: припремљена је ситуациона анализа са *SWOT* анализама у следећих шест области: образовање, запошљавање, безбедност, становање и комунална инфраструктура, здравствена и социјална заштита; утврђен је општи циљ као и посебни циљеви за приоритетне области; идентификоване су мере и активности које доприносе остварењу дефинисаних циљева и за сваку активност су утврђени носиоци и

партнери, временски оквир, потребна финансијска средства по изворима, циљ, индикатори са базним и циљним вредностима и извори верификације.

У циљу израде ЛАП-а за унапређење положаја Рома и Ромкиња у општини Кањижа за период 2022-2026. године образује се стручни тим за израду Локалног акционог плана за побољшање положаја Рома и Ромкиња у општини Кањижа за период 2022-2026. године у следећем саставу:

1. Ибоља Бичкеи – координатор, члан Општинског већа задужена за област социјалне и здравствене заштите
2. Кристина Телек - директор ЦСР Кањижа
3. Татјана Варју Потребих – директор РЦ Кањижа
4. Зоран Петровић – сарадник у ЦСР Кањижа

Други актери укључени у процес израде ЛАП-а били су представници различитих институција, установа и организација:

- Локална самоуправа,
- Дом здравља Кањижа,
- ПУ „Наши бисери“,
- ОШ „Јован Јовановић Змај“ Кањижа,
- ОШ „Карас Каролина“ Хоргош,
- ОШ „Арањ Јанош“ Трешњевац,
- Регионални центар за професионални развој запослених у образовању,
- Образовно-културна установа „Цнеса“,
- Информациони центар за развој Потиског региона,
- ЈП „Комуналац“ Кањижа,
- Центар за социјални рад,
- Центар за пружање услуга социјалне заштите општине Кањижа,
- Национална служба за запошљавање,
- Црвени крст Кањижа,
- ПС Кањижа и
- Центар за образовање „Ауксилиум“.

Циљ овог Плана је да укаже на важност планског и системског приступа, на спремност локалне самоуправе за ублажавање, односно решавање проблема путем реалних, одрживих и ефикасних мера, на важност међусекторске сарадње у дефинисању и решавању бројних

проблема који су повезани са унапређењем социо-економског положаја Рома и Ромкиња у локалној средини.

У поступку израде овог документа, реализовани су следећи састанци, радионице и догађаји:

- обезбеђивање финансијских средстава за израду ЛАП-а подршком Покрајинског секретаријата за социјалну политику, демографију и равноправност полова од 08.11.2021. године и планираних буџетских средстава Општине Кањижа за 2022. годину;
- одржан је састанак стручног тима – дана 09.05.2022. године на којем је усаглашена методологија израде ЛАП-а и утврђен је временски оквир са планом активности;
- урађена је анализа стања са SWOT анализом у периоду од 10.05.2022. до 10.06.2022. године у следећим областима: образовање, запошљавање, безбедност, становање и комунална инфраструктура, здравствена и социјална заштита;
- одржана је радионица за израду предлога нацрта ЛАП-а 22. јуна 2022. године са 25 учесника током које су означени пројекти и активности за претходно дефинисане мере, а за сваку активност/пројекат су утврђени: носилац и партнери, временски оквир, потребна финансијска средства по изворима финансирања, циљ пројекта/активности, индикатори са базним и циљним вредностима и извор верификације;
- спроведена је јавна расправа¹ у периоду од 11.10.2022. до 26.10.2022. године на којој је јавности представљен предлог финалног нацрта Локалног акционог плана за унапређење положаја Рома и Ромкиња у општини Кањижа за период 2022–2026. године;
- Скупштина општине Кањижа је дана 27.10. 2022. године усвојила Локални акциони план за унапређење положаја Рома и Ромкиња у општини Кањижа за период 2022-2026. године.

Локални акциони план на локалном нивоу се доноси на период од четири године (2022 – 2026), са детаљном и целокупном разрадом активности.

¹ Одлука о јавним расправама („Службени лист општине Кањижа“, бр. 4/2019)

3 Међународни и национални правни основ

Стратешки оквир Локалног акционог плана (ЛАП) одређен је у складу са политиком и правцима деловања **Стратегије за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период 2022–2030. године**² ("Службени гласник РС", број 23 од 17. фебруара 2022.), **Националном стратегијом за смањење сиромаштва**³ и другим стратешким документима које су од важности за поменуте области.

➤ Циљеви и мере које се Стратегијом предлажу заснивају се на следећим начелима⁴:

- Одговорност и капацитет органа јавне власти за остваривање стратешких циљева;
- Солидарност према особама и групама у неједнаком положају у друштву;
- Укључивање и оснаживање које води ка људској безбедности, економском расту и унапређењу људских права, путем прилагођавања окружења и система и пружање подршке људима и групама;
- Сузбијање искључености која води ка губитку у социјалном капиталу државе и стварне штете код особа и група који су искључени;
- Елиминисање друштвене неједнакости, односно борба против циганизма, као облика расизма и дискриминације;
- Сузбијање сиромаштва као предуслов за остваривање људских права;
- Људска права, као целовит приступ остваривању циљева ове стратегије, са посебном пажњом на права на једнакост, учешће, образовање, становање, рад, здравствену и социјалну заштиту;
- Пуно учешће Рома и Ромкиња у свим фазама јавне политике које се тичу њих, а превасходно ове стратегије;

² <https://www.minlmpdd.gov.rs/doc/Strategija-za-socijalno-ukljucivanje-Roma-i-Romkinja-2022-2030.pdf>

³ https://www.srbija.gov.rs/extfile/sr/211704/strategija-za-smanjenje-siromastva-u-srbiji_cyr.pdf

⁴ <https://www.minlmpdd.gov.rs/doc/Strategija-za-socijalno-ukljucivanje-Roma-i-Romkinja-2022-2030.pdf>- поглавље: Начела

- Афирмативне мере којима се адресира фактичка неједнакост, а које су ограниченог карактера (временски или до остваривања циља једнакости) и које се не сматрају дискриминацијом осталих људи;
- Поштовање идентитета Рома и Ромкиња, односно спровођење мера које позитивно утичу на очување и промоцију културе, историје, језика и других аспеката идентитета Рома и Ромкиња;
- Различитост унутар ромске националне заједнице се такође узима у обзир, како би се специфични изазови жена, деце, ЛГБТИ особа, младих, старих и других адресирали на одговарајући начин;
- Буџетска подршка за спровођење Стратегије, као и сарадња са донаторима који подржавају социјално укључивање Рома и Ромкиња;
- Локализација мера, односно прилагођавање локалном контексту и подршка локалном учешћу у циклусу јавне политике за Роме и Ромкиње;

➤ Декларација партнера Западног Балкана о интеграцији Рома у оквиру процеса проширења ЕУ (Познањска Декларација)⁵ је усвојена од стране председника влада Западног Балкана и даје конкретне циљеве који би се требали остварити као минимум пре чланства у Европску унију, као и опште смернице за остваривање тих циљева. Овом декларацијом су постављени следећи циљеви:

Запошљавање: Повећање стопе запослености Рома и Ромкиња у јавном сектору до процента пропорционалне заступљености Рома и Ромкиња у укупном становништву; Повећање стопе запослености Рома и Ромкиња на најмање 22%;

Становање: Озакоњење свих насеља где живе Роми и Ромкиње где је то могуће;

Обезбеђивање трајно, достојно, приуштиво и десегрегисано становање Ромима и Ромкињама који живе у неусловним насељима која се из оправданих разлога не могу озакоњити;

Образовање: Повећање стопе уписа и завршавања основне школе код Рома и Ромкиња на најмање 90%; Повећање стопе уписа и завршавања средње школе код Рома и Ромкиња на најмање 50%;

---

⁵ <https://www.rcc.int/romaintegration2020/files/admin/docs/5276e54b1a08c61969fea63c0dd27f13.pdf>

Здравство: Обезбеђивање покривености Рома и Ромкиња универзалним здравственим осигурањем од најмање 95% или до нивоа као и код осталог становништва;

Грађански статус: Осигурати да су сви Роми и Ромкиње уписани у грађанске регистре;

Недискриминација: Оснажити владине структуре за заштиту од дискриминације, те успоставити специфична тела за недискриминацију Рома и Ромкиња у оквиру формалних тела за недискриминацију, која ће водити случајеве по притужбама Рома и Ромкиња, обезбеђивање правне помоћи наводним жртвама и утврђивање шаблона дискриминације, укључујући и институционалну и скривену дискриминацију.

➤ Систем Уједињених нација (УН) за заштиту људских права се састоји од декларација, пактова и конвенција, који чине основни корпус међународног права; Уговорна тела која прате спровођење ових докумената; Универзални периодични преглед Савета УН за људска права; и рад специјалних процедура истог савета. Спровођење инструмената УН о људским правима прате комитети УН који у конструктивном дијалогу са државама чланицама дају циљане препоруке везане за унапређење стања људских права у држави⁶. Влада Републике Србије има Савет за праћење примене препорука механизма УН за људска права⁷.

➤ Универзална декларација о људским правима (1948)⁸ обавезује државе да поштују, штите и испуњавају основна људска права, која су ближе одређена Међународним пактом о економским, социјалним и културним правима (1966)⁹ и Међународним пактом о грађанским и политичким правима (1966)¹⁰. Између осталог, овим пактовима се гарантује свима право на једнакост, законску заштиту, слободу од нехуманог и деградирајућег односа, личну безбедност, правне личности и држављанства, учешће у јавном животу, адекватан животни стандард, рад, социјално осигурање, заштиту породици и деци, образовање итд. Држава има обавезу да постепено (прогресивно) постигне пуно уживање свих гарантованих права за све, од одређеног минимума који се мора учинити доступним одмах и без одлагања.

⁶ <http://www.ohchr.org/EN/countries/ENACARegion/Pages/RSIndex.aspx>

⁷ <https://www.minlmpdd.gov.rs/savet-za-pracenje-un-preporuka.php>

⁸ <https://www.poverenik.rs/images/stories/dokumentacija-nova/medjunarodna-dokumenta/SLOBODAN-PRISTUP/UJEDINJENE-NACIJE/Univerzalnadeklaracijacir.pdf>

⁹ Закон о ратификацији међународног пакта о економским, социјалним и културним правима, „Службени лист СФРЈ”, број 7/71; информације на: <https://www.minlmpdd.gov.rs/medjunarodni-ugovori-icescr.php>

¹⁰ Закон о ратификацији међународног пакта о грађанским и политичким правима, „Службени лист СФРЈ”, број 7/71; доступан на: https://www.poverenik.rs/images/stories/dokumentacija-nova/medjunarodna-dokumenta/SLOBODAN-PRISTUP/UJEDINJENE-NACIJE/zakon_o_ratifikaciji_medjunarodnog_pakta_o_gradjanskim_i_politickim_pravima_1.doc

- Други инструменти УН који су од значаја за ову стратегију су и Међународна конвенција о укидању свих облика расне дискриминације¹¹, Конвенција о елиминисању свих облика дискриминације жена¹², Конвенција о правима детета¹³ и бројни други документи.
- Од посебног значаја су и Миленијумски циљеви развоја Уједињених нација (2000) који обухватају искорењивање екстремног сиромаштва и глади, постизање универзалног основног образовања, промовисање једнакости полова, смањење смртности код деце, побољшање здравља мајки, борба против HIV-а, маларије и других обољења, између осталог, који су уједно и Национални миленијумски циљеви развоја у Републици Србији.¹⁴
- Циљеви одрживог развоја Агенде 2030. су у документу који се односи на глобалну развојну агенду за период након 2015. године. У наредних 15 година се од држава потписница (Република Србија је једна од њих) очекује да мобилишу све ресурсе како би искоренили сиромаштво, борили се против неједнакости и нашли одговоре на климатске промене. Циљеви одрживог развоја усмерене су на бројне друштвене потребе укључујући храну, здравље, образовање, равноправност, чисту воду и санитарне услове, доступну и обновљиву енергију, достојанствен рад и економски раст, одрживе градове и заједнице.¹⁵
- Конвенција за заштиту људских права и основних слобода (1951)¹⁶ је документ којим су утемељени принципи савремене демократије у Европи.
- Европска социјална повеља¹⁷ из 1961. године назива се и „социјалним уставом” Савета Европе.

¹¹ Закон о ратификацији Међународне конвенције о укидању свих облика расне дискриминације, „Службени лист СФРЈ”, број 31/67, доступан на: http://ravnopravnost.gov.rs/wp-content/uploads/2012/11/images_files_Konvencija%20o%20ukidanju%20svih%20oblika%20rasne%20diskriminacije%20UN.doc

¹² Закон о ратификацији Конвенције о елиминисању свих облика дискриминације жена, „Службени лист СФРЈ” – Међународни уговори”, број 11/81, доступан на: http://ravnopravnost.gov.rs/wp-content/uploads/2012/11/images_files_Konvencija%20o%20eliminisanju%20svih%20oblika%20diskriminacije%20zena%20UN.doc

¹³ Закон о ратификацији Конвенције о права детета, „Службени лист СФРЈ” – Међународни уговори”, број 15/90 и „Службени лист СРЈ – Међународни уговори”, бр. 4/96 и 2/97), доступан на: http://ravnopravnost.gov.rs/wp-content/uploads/2012/11/images_files_Konvencija%20o%20pravima%20deteta%20UN.doc

¹⁴ Усвојени од стране Владе у 2006. години (видети: https://www.minrzs.gov.rs/sites/default/files/2018-11/Nacionalni%20milenijumski%20ciljevi_1.pdf)

¹⁵ За више информација о циљевима одрживог развоја у Србији видети: <https://sdg.indikator.rs/>

¹⁶ Закон о ратификацији Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода, „Службени лист СЦГ – Међународни уговори”, бр. 9/03, 5/05, 7/05 – исправка, и „Службени гласник РС – Међународни уговори”, број 12/10, доступан на: http://ravnopravnost.gov.rs/wp-content/uploads/2012/11/images_files_CoE_Evropska%20konvencija%20za%20zastitu%20ljudskih%20prava%20i%20osnovnih%20sloboda.doc

¹⁷ Закон о потврђивању Ревидиране европске социјалне повеље, „Службени гласник РС – Међународни уговор”, број 42/09), доступан на: http://ravnopravnost.gov.rs/wp-content/uploads/2012/11/images_files_Revidirana%20Evropska%20socijalna%20povelja%20SE.doc

- Савет Европе¹⁸ је усвојио и бројне препоруке, декларације и резолуције којима је пажњу посебно посветио уређењу права Рома и Ромкиња.
- У Стразбуршкој декларацији о Ромима¹⁹ истиче се да су антидискриминаторно законодавство и социјално укључивање главне полуге унапређења статуса Рома и Ромкиња.
- Стратешки оквир ЕУ за једнакост, укључивање и учешће Рома за период 2020–2030.²⁰ Генерални циљ Оквир до 2030. је да се допринесе унапређењу једнакости и борби против искључености Рома уз њихову активну партиципацију; борити се и спречити циганизам²¹, као облик расизма и дискриминацију; смањити сиромаштво и искљученост и затворити социо-економски јаз између Рома и опште популације; унапредити учешће путем оснаживања, сарадње и поверења.
- Устав Републике Србије ("Сл. гласник РС", бр. 98/2006 и 115/2021) надлежности у вези са спровођењем јавних политика дели између државних органа (чл. 97, 99. и 123), органа аутономне покрајине (члан 183) и органа јединице локалне самоуправе (члан 190).
- Законом о заштити права и слобода националних мањина²² је признат статус националне мањине и утврђено је да органи државне власти могу да пропишу и предузимају мере у „циљу обезбеђења пуне и ефективне равноправности између припадника националних мањина и грађана који припадају већини”, а као и због „поправљања положаја лица која припадају ромској националној мањини” (члан 4).
- Законом о националним саветима националних мањина²³ је Ромима као и осталим националним мањинама омогућено, да непосредно, ради остваривања права на самоуправу, изаберу свој национални савет (Национални савет ромске националне мањине) преко којег могу да одлучују о остваривању права на образовање, културу, информисање и службену употребу језика и писма.
- Законом о забрани дискриминације²⁴ је уређена општа забрана дискриминације, утврђени су облици и случајеви дискриминације, као и поступци заштите од дискриминације.

¹⁸ Документи усвојени од стране Савета Европе и његових тела која се односе на Роме/киње на енглеском језику су доступни на: <https://www.coe.int/en/web/roma-and-travellers/adopted-texts>

¹⁹ CM (2010)133-final, 20. октобар 2010, доступна на енглеском језику на:

[https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?Reference=CM\(2010\)133-final](https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?Reference=CM(2010)133-final)

²⁰ Доступно на: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0620&qid=1615293880380>

²¹ Термин „Antigipysism” који користи Европска комисија, у складу са предлогом Стручне групе Координационог тела за унапређење положаја и социјално укључивање Рома и Ромкиња и праћење реализације Стратегије за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период од 2016. до 2025. године, преведен на српски језик као „Циганизам”, те ће се у складу са тим у наставку текста користити овај термин, као термин који означава специфичан облик расизма у односу на Роме.

²² „Службени лист СРЈ”, број 11/02, „Службени гласник РС”, бр. 72/09, 97/13, 47/18.

²³ https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_nacionalnim_savetima_nacionalnih_manjina.html

²⁴ „Службени гласник РС”, број 22/09.

- Законом о социјалној заштити²⁵ је утврђено да је социјална заштита, организована друштвена делатност од јавног интереса чији је циљ пружање помоћи и оснаживање за самосталан и продуктиван живот у друштву појединаца и породица, као и спречавање настајања и отклањање последица социјалне искључености” (члан 2), а да су њени циљеви поред осталог и достизање, односно одржавање минималне материјалне сигурности и независности појединца и породице у задовољавању животних потреба; обезбеђивање доступности услуга и остваривање права у социјалној заштити; стварање једнаких могућности за самосталан живот и подстицање на социјалну укљученост (члан 3). Право на социјалну заштиту имају „сваки појединац и породица којима је неопходна друштвена помоћ и подршка ради савладавања социјалних и животних тешкоћа и стварања услова за задовољење основних животних потреба” (члан 4). Услуге социјалне заштите су активности пружања подршке и помоћи појединцу и породици ради побољшања, односно очувања квалитета живота, отклањања или ублажавања ризика неповољних животних околности, као и стварање могућности да самостално живе у друштву, а право на различите врсте материјалне подршке се остварује ради обезбеђења егзистенцијалног минимума и подршке социјалној укључености корисника (члан 5). Члан 7. Закона утврђује да установе и други облици организовања који обављају делатност, односно пружају услуге социјалне заштите сарађују са установама предшколског, основног, средњег и високог образовања, здравственим установама, полицијом, правосудним и другим државним органима, органима територијалне аутономије, односно органима јединица локалне самоуправе, удружењима и другим правним и физичким лицима.
- Законом о финансијској подршци породици са децом²⁶ обезбеђена је финансијска подршка породицама са децом која обухвата: побољшање услова за задовољавање основних потреба деце; посебан подстицај рађању деце и подршку материјално угроженим породицама са децом, породицама са децом са сметњама у развоју и деци без родитељског старања.
- Закон о основама система образовања и васпитања²⁷; Закон о предшколском васпитању и образовању²⁸; Закон о основном васпитању и образовању²⁹; Закон о средњем образовању и

²⁵ „Службени гласник РС”, број 24/11.

²⁶ „Службени гласник РС”, бр. 113/17, 50/18, 46/21, 51/21, 53/21, 66/21

²⁷ "Сл. гласник РС", бр. 88/2017, 27/2018 - др. закон, 10/2019, 27/2018 - др. закон, 6/2020 и 129/2021

²⁸ „Службени гласник РС”, бр. 18/10, 101/17, 113/17, 10/19.

²⁹ „Службени гласник РС”, бр. 55/13, 101/17, 27/18, 10/19.

васпитању³⁰; Закон о високом образовању³¹; Закон о ученичком и студентском стандарду³²; Закон о уџбеницима³³ гарантују развој инклузивног образовања Рома и Ромкиња. У Закону о основама система образовања и васпитања у више чланова (3, 4, 6. и др.) јасно се указује на вредности, циљеве и методе постизања укључивања Рома и Ромкиња у образовање.

➤ Закон о запошљавању и осигурању за случај незапослености³⁴ утврђује категорију „теже запошљив незапослени” као незапослени који услед здравственог стања, недовољног или неодговарајућег образовања, социодемографских карактеристика, регионалне или професионалне неусклађености понуде и тражње на тржишту рада или других објективних околности теже налази запослење. Начело на коме се овај закон заснива између осталих је и начело афирмативне акције усмерене према теже запошљивим незапосленим лицима. У складу са националним акционим планом запошљавања, којим се утврђују конкретни програми и мере активне политике запошљавања које ће се реализовати у предметној години, незапослена лица из категорије теже запошљивих имају предност приликом укључивања у програме и мере активне политике запошљавања или се, за поједине категорије, осмишљавају и реализују посебни програми и мере активне политике запошљавања у циљу унапређења запошљивости, односно подстицања запошљавања. Изменама и допунама Закона извршено је и усклађивање са одредбама Закона о планском систему, односно, уместо националног акционог плана запошљавања, који се доносио на годишњем нивоу, кључни документ за операционализацију утврђеног стратешког оквира политике запошљавања представља Акциони план за период од 2021. до 2023. године за спровођење Стратегије запошљавања у Републици Србији за период од 2021. до 2026. године, којим се ближе утврђују мере и активности из домена политике запошљавања који ће се реализовати у референтном периоду, мере активне политике запошљавања, категорије теже запошљивих лица и друго.

➤ Закон о заштити права и слобода националних мањина³⁵ и Закон о државној управи³⁶ гарантују једнаку доступност радних места на тај начин што прописује да се при запошљавању у државним органима води рачуна о томе да национални састав, заступљеност полова и број особа са инвалидитетом у највећој могућој мери осликава структуру становништва.

³⁰ „Службени гласник РС”, бр. 55/2013-15, 101/2017-19, 27/2018-3 (др. закон), 6/2020-24, 52/2021-3

³¹ „Службени гласник РС”, бр. 88/2017-41, 27/2018-3 (др. закон), 73/2018-7, 67/2019-3, 6/2020-3 (др. закон), 6/2020-20 (др. закон), 11/2021-3, 67/2021-3 (др. закон), 67/2021-7

³² „Службени гласник РС”, бр. 18/2010-54, 55/2013-38, 27/2018-22 (др. закон) и 10/2019-8

³³ „Службени гласник РС”, број 27/2018-13

³⁴ „Службени гласник РС”, бр. 36/2009-195, 30/2010-145 (др. закон), 88/2010-186, 38/2015-24, 113/2017-192 (др. закон), 113/2017-274 и 49/2021-3

³⁵ „Службени гласник РС”, бр. 11/2002-1, РС 72/2009-221 (др. закон), 97/2013-75 (УС), РС 47/2018-23

³⁶ „Службени гласник РС”, бр. 79/2005-3, 101/2007-4, 95/2010-7, 99/2014-11, 30/2018-3 (др. закон) и 47/2018-7

- Законом о просторном плану Републике Србије од 2010. до 2020. године³⁷ ромска насеља издвојена су као најугроженија категорија насеља и назначени су модели за њихову социјалну и економску интеграцију и унапређивање услова живота становника. Просторно и урбанистичко планирање, уређење и коришћење грађевинског земљишта и изградња објеката регулисани су Законом о планирању и изградњи³⁸.
- Закон о становању и одржавању зграда³⁹ уводи неколико института који су од значаја за остваривање права ромске националне мањине на адекватно становање, а пре свега института стамбене подршке, као и дефинисања поступка иселења и пресељења у одговарајући смештај, који је посебно значајан за остваривање права на становање ромских породица које живе у подстандардним насељима.
- Законом о здравственој заштити⁴⁰ гарантована је друштвена брига за здравље, под једнаким условима на територији Републике Србије, између осталог и остваривањем здравствене заштите лица ромске националности која због традиционалног начина живота немају пребивалиште, односно боравиште у Републици Србији.
- Закон о здравственом осигурању⁴¹ омогућава лицима ромске националности, која због традиционалног начина живота немају стално пребивалиште, односно боравиште у Републици Србији, обавезно здравствено осигурање уколико не испуњавају услове за стицање својства осигураника по другим основама (лично својство – запослење, корисник пензије или члан породице осигураника).
- Законом о правима пацијената⁴² гарантовано је да у поступку остваривања здравствене заштите пацијент има право на једнак приступ здравственој служби, без дискриминације у односу на финансијске могућности, место становања, врсту обољења, време приступа здравственој служби или у односу на неку другу различитост која може да буде узрок дискриминације.
- Закон о јавном здрављу⁴³ уређује остваривање јавног интереса стварањем услова за очување и унапређење здравља кроз активности усмерене на очување физичког и психичког здравља становништва, очување животне и радне околине, а нарочито у погледу здравља

³⁷ „Службени гласник РС”, број 88/2010-4

³⁸ „Службени гласник РС”, бр. 72/2009-105, 81/2009-76 (исправка), 64/2010-66 (УС), 24/2011-3, 121/2012-14, 42/2013-37 (УС), 50/2013-23 (УС), 98/2013-258 (УС), 132/2014-3, 145/2014-72, 83/2018-18, 31/2019-9, 37/2019-3 (др. закон), 9/2020-3 и 52/2021-22

³⁹ „Службени гласник РС”, бр. 104/2016-6 и 9/2020-3 (др. закон)

⁴⁰ „Службени гласник РС”, бр. 25/2019-40

⁴¹ „Службени гласник РС”, број 25/2019-3

⁴² „Службени гласник РС”, бр. 45/2013-19 и 25/2019-3 (др. закон)

⁴³ „Службени гласник РС”, број 15/2016-25

осетљивих друштвених група. Заводи за јавно здравље сарађују са осталим учесницима у систему јавног здравља у доношењу и спровођењу програма који промовишу јавно здравље као и у активностима здравственог васпитања.

➤ Законом о младима⁴⁴ уређују се мере и активности које предузимају Република Србија, аутономна покрајина и јединица локалне самоуправе, а које имају за циљ унапређивање друштвеног положаја младих и стварање услова за остваривање потреба и интереса младих у свим областима које су од интереса за младе.

➤ Кривични законик⁴⁵ уређује кривичноправну заштиту од насиља у породици, злостављања и запуштања детета, сексуалног злостављања деце, расне и друге дискриминације, трговине људима, трговине децом ради усвојења, заснивања ропског односа и других кривичних дела учињених на штету лица у посебно осетљивом положају, нарочито деце.

➤ Законом о матичним књигама⁴⁶ обезбеђене су нормативне претпоставке за упис у матичну књигу рођених, без обзира да ли се ради о детету чији су родитељи познати, детету чији су родитељи непознати, детету без родитељског старања или усвојеном детету и без обзира на чињеницу да ли се овај податак пријављује надлежном матичару у законском року или по истеку законског рока за упис у матичну књигу рођених.

➤ Законом о социјалној карти⁴⁷ уређује се успостављање и вођење јединственог регистра Социјална карта, односно садржина, начин приступања, обрада и чување података у оквиру Социјалне карте, као и друга питања од значаја за његово успостављање и вођење.

➤ Законом о бесплатној правној помоћи⁴⁸ уређује се бесплатна правна помоћ грађанима као њеним корисницима и начинима њеног остваривања и пружања. Овај закон се примењује на кориснике бесплатне правне помоћи који право на бесплатну правну помоћ нису остварили према другим законима. Циљ овог закона је да се сваком лицу омогући делотворан и једнак приступ правди.

➤ Закон о правима корисника услуга привременог смештаја у социјалној заштити⁴⁹ којим се уређује начин остваривања права корисника услуга привременог смештаја у социјалној заштити, као и права корисника услуга привременог смештаја у установама социјалне заштите

⁴⁴ „Службени гласник РС”, број 50/2011-3

⁴⁵ „Службени гласник РС”, бр. 85/2005-30, 88/2005-51 (исправка), 107/2005-171 (исправка), 72/2009-53, 111/2009-36, 121/2012-3, 104/2013-3, 108/2014-3, 94/2016-7 и 35/2019-3

⁴⁶ „Службени гласник РС”, бр. 20/2009-30, 145/2014-72 и 47/2018-8

⁴⁷ „Службени гласник РС”, број 14/2021-3.

⁴⁸ „Службени гласник РС”, број 87/18.

⁴⁹ „Службени гласник РС”, број 126/21.

које су у процесу деинституционализације, начела, поступак смештаја, поступак припреме корисника за живот у заједници смештених у установама у процесу деинституционализације, заштита од злостављања, експлоатације и занемаривања, као и друга права и обавезе корисника приликом коришћења услуга привременог смештаја до обезбеђивања услова за живот у заједници, начини поступања у инцидентним ситуацијама непосредне опасности по живот или безбедност корисника или других лица.

➤ Закон о управљању миграцијама уређује управљање миграцијама, поставља заједничке приоритете и циљеве миграционе политике, али успоставља и бољу координацију између органа државне управе у овој области. Закон, између осталог, обавезује јединице локалне самоуправе да образују локални Савет за миграције који прати и извештава о миграцијама на територији општине/града, предлаже програме, мере и активности које је неопходно предузети ради ефикасног управљања миграцијама. Такође, Законом је предвиђен ургентни пријем, исхрана и смештај повратника по основу Споразума о реадмисији⁵⁰.

➤ Поред закона, Стратегија се заснива и спроводи у спрези са другим стратегијама Владе Републике Србије⁵¹, у различитим областима релевантним за Роме и Ромкиње: недискриминацији, образовању, запошљавању, јавном здрављу, становању и социјалном становању, безбедности, родној равноправности итд.

4 Локалне стратегије, планови

Локалне самоуправе располажу механизмима на основу којих могу да управљају инклузивним јавним политикама и да их спроводе, такође Закон о локалној самоуправи⁵² их обавезује да се старају о остваривању људских и мањинских права. Овакво усмерење стратешких мера омогућава праћење остваривања права Рома и Ромкиња и напретка у вези са применом инклузивних политика, првенствено у локалној заједници, али и у широј друштвеној заједници.

У периоду израде овог документа, у Општини Кањижа су биле на снази ниже наведене локалне стратегије, односно акциони планови који се садржајно баве унапређењем положаја Рома и Ромкиња:

⁵⁰ „Службени гласник РС”, број 15/09.

⁵¹ Стратегије Владе Републике Србије се могу наћи на: <http://www.gs.gov.rs/lat/strategije-vs.html> или на <https://rsjp.gov.rs/cir/dokumenti-kategorija-cir/djp-cir/>

⁵² https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_lokalnoj_samoupravi.html

- **Развојни план општине Кањижа 2022-2030:** „Кањижа је оријентисана ка заједници, наклоњена је породици, еколошки свесна, туристички привлачна, инфраструктурно развијена, насељена младим и стручним људима чије ресурсе њена насеља вишеструко допуњују.“ (Визија општине Кањижа по Развојном плану општине Кањижа 2022-2030). Приоритетни циљ број 6 овог документа гласи: „Обезбеђивање једнаких могућности за све становнике како би побољшали квалитет живота и ниво интегрисаности у друштво“, а што се тиче активности на том пољу, потпоглавље 6.2 предвиђа „унапређење положаја Рома и Ромкиња кроз: Израду акционог плана за унапређење положаја Рома и Ромкиња; Организацију вечерње школе и стручног оспособљавања одраслих; Интеграцију у систем јавног образовања у детињству; Сексуално образовање; Асистенцију за Роме и Ромкиње; Менторски програм; Језичке информације; Програм јавних радова.“⁵³
- **Локални акциони план запошљавања Општине Кањижа за 2022. годину** препознаје да „Положај Рома на тржишту рада и даље представља велики проблем, јер је знатно лошији у односу на укупну популацију. Удео Рома у укупном броју незапослених расте из године у годину.“⁵⁴
- **Локални акциони план за младе Општине Кањижа за период од 2020–2025** указује на следеће активности: „Подстицање младих Рома да редовно похађају школску наставу; Промоција значаја средњошколског образовања“⁵⁵ како би могли континуираном едукацијом од генерација које нам долазе очекивати позитивну промену у овом друштвеном сегменту.

5 Општи подаци о Ромима и Ромкињама

Иако о пореклу Рома и њиховој историји не постоје систематизовани писани историјски извори, на основу постојећих писаних трагова, литературе и на основу проучавања легенди и усменог предања, истраживачи су сагласни да Роми воде порекло из Индије. Томе у прилог иде и језик Рома у коме постоје очувани трагови њиховог индијског порекла. Такође је, на основу постојећих трагова, јасно да су се Роми током векова селили из Индије. О разлозима покретања Рома из Индије говоре многе легенде, али је извесно да су њихове сеобе биле условљене ратовима и сталним прогонима којима су били изложени. Наиме, походи освајача натерали су Роме да се склањају пред непријатељима. Због тога су напустили своју постојбину,

⁵³ http://www.kanjiza.rs/ujlap/site/documents/2022/plan_razvoja_22_30.pdf

⁵⁴ http://www.kanjiza.rs/ujlap/site/documents/2022/akcioni_plan_zaposljavanja_2022.pdf

⁵⁵ <http://www.kanjiza.rs/ujlap/site/documents/2022/april>

а та судбина их је пратила током свих каснијих кретања. Према неким подацима, велика сеоба Рома из Индије је била покренута страшним нападима моћних арапских освајача почетком XI века. Прва дестинација је била Блиски Исток. Одатле је једна група, преко Кавказа, дошла у Русију, други до Северне Африке (отуд за Роме постоји и назив Египћани). Једна група се упутила ка Грчкој. Одатле су кренули ка балканским и другим европским земљама. На основу неких података, Роми су живели у Персији већ у IV веку. Поједини научници сматрају да су се Роми доселили у земље Византијског Царства у IX веку. Међутим, први поуздани писани траг о Ромима потиче из 1068. године. Ради се о тексту о животу св. Ђорђа Антонског, састављеном у манастиру Ивиرون на Атосу, у коме се говори о Адсинканима у Цариграду и у вези са овим записом постоји сагласност истраживача да се ради о Ромима. Из Источне и Јужне Европе Роми су се даље расељавали у земље Централне и Западне Европе, а стигли су, у мањем броју, и до Скандинавије. На просторе Јужне Америке Роми су долазили из Шпаније између XVI и XIX века, а на просторе Северне Америке и Аустралије стигли су тек у XIX и XX веку као печалбари (Ђурић, 1987)

Роми данас живе у свим земљама света. Тешко је са сигурношћу утврдити њихов број. Према неким проценама, само у Европи живи између 10 и 15 милиона Рома. Људи слични Ромима и данас живе у Индији. Ромски покрет у Лондону је 8. априла 1971. године одржао Први светски

конгрес Рома и на њему је први пут у историји усвојена одлука да је Ром - званичан назив за припаднике ове заједнице, призната је ромска застава и ромска химна. Од тада се 8. април обележава као Светски дан Рома. На ромској застави је плавом бојом представљено небо, као симбол слободе, безграничног пространства и живота под ведрим небом. Зеленом бојом је представљена трава, пут, друм, као симбол

живота који је обележен сталним путовањем, на путу без граница који је увек „отворен“ Ромима. Црвени точак представља симбол сталног кретања и живота на точковима. Број паока на точку је број векова који је проведен у изгнанству. Комисија за људска права у Женеви је 1977. године донела резолуцију по којој су Роми индијска, историјска, културна и језичка мањина и да, сходно томе, уживају заштиту и права која су утврђена документима Уједињених нација. Од тада се међународна организација Рома, основана 1971. год. у Лондону, обраћа Уједињеним нацијама и њеним органима, захтевајући да као невладина организација постане

чланица међународне заједнице, тражећи заштиту припадника Рома у свим земљама, где они живе и залаже се да Роми, као етничка, културна, језичка и социјална мањина имају право на свој национални и културни идентитет. Међународна ромска заједница, као невладина организација Рома, 1979. год. добија консултативни статус при Економском и социјалном савету Уједињених нација, те на тај начин заступа интересе Рома на међународном нивоу. Међутим, заштита људских и мањинских права Рома није само у домену права и примене права. Како извештава Европски комитет за миграције 1995. године који се бави положајем Рома у Европи, Роми су у неповољном положају у скоро свим областима живота: у образовању, запошљавању, здравству, становању, учешћу у јавном животу.

Тамо где је то било могуће Роми су наставили са својим номадским животом, али у многим случајевима, поготово у Источној Европи, они живе седелачким животом у готово неподношљивим животним условима. И дан данас постоје сукоби између Рома и седелачког становништва које живи око њих. Уобичајене жалбе су да Роми краду и да живе од социјалне помоћи.

6 Општи подаци о Ромима и Ромкињама у Србији

У Србији, према званичним подацима живи 148.000 Рома⁵⁶. Према подацима ромских удружења грађана, у Србији живи између 400.000 и 600.000 Рома. Највећи број живи у дивљим насељима без основних инфраструктурних услова.

„У Србији се разликују четири групе Рома:

1. Турски Роми: у Србију су дошли преко југа Турске. Муслиманске су вере; говоре српски, ромски и турски.
2. Бели Цигани: део су турских Рома. У Србију су дошли из Босне. У Србији су насељени посебно у Подрињу. Говоре само српски, а муслиманске су вере. Баве се свирањем, поткивачким занатом, а и џамбаси су. Њихове жене израђују и на трговима продају платно и везове.
3. Немачки или Банатски Роми: пореклом су из Баната, а поред српског говоре и ромски. Ковачи су и свирачи, а баве се и земљорадњом и трговином.

⁵⁶ <http://media.popis2011.stat.rs/2012/Nacionalna%20pripadnost-Ethnicity.pdf>

4. Влашки Роми: дошли су из Румуније у североисточну Србију, одакле су се раширили и по другим крајевима. Православне су вере, а поред српског говоре влашки и ромски. Због тешког положаја рано су почели да беже из Румуније и населили су се по Централној Србији, Банату, Славонији и Босни. У Србији су познати под именом „Влашки Роми“, у Босни под именом „Каравласи“, а у Славонији под именом „Коритарии“. Поред имена „Влашки Роми“, у Србији су познати и под именима: лингурари, мечкари и лајешии. Лингурари су они влашки Роми, који израђују и продају кашике, корита, карлице, вретена и друго. Они не знају ромски, а међу собом говоре влашки. Мечкари су Влашки Роми, који воде медведе и мајмуне и са њима су одлазили чак у Лондон, Петроград, Цариград и Рим, а неки су доспели и до Америке. Лајашии су Влашки Роми, који израђују гребене, сврдла, вериге, бакраче и друго. Они су православне вере, сачували су ромски језик, а говоре и влашки.⁵⁷

7 Подаци о ромском становништву која су значајна за ЛАП

Према последњем попису становништва у 2011. години, на територији општине Кањижа живи 596 рома, што је 2,35% од укупног броја становништва. Подаци се сматрају полазном основом за пројекцију планова активности за унапређење положаја Рома и Ромкиња, али се прихватају свакако са резервом. С једне стране из разлога што је од пописа становништва прошло чак 11 година, што је из овог аспекта доста дуг период, а са друге стране зато што су се за то време десила бројна значајна друштвена догађања која су у значајној мери утицала и на етничку структуру становништва како у Европи тако и у Србији па и у самој општини Кањижа.

Догађаји који су утицали на становништво општине Кањижа, са посебним освртом на ромско становништво:

1. Општина Кањижа је од 2015. године у значајној мери изложена појави миграције страних држављана првенствено из Сирије и Афганистана;
2. Повратак Рома реадмисијом из Француске, Холандије, Немачке и Аустрије;
3. Нови Закон о финансијској подршци породици са децом⁵⁸ значајно је утицао на повећање наталитета у ромским породицама;
4. У 2019. години је пандемија изазвана вирусом Covid-19 спречила многобројне ромске

⁵⁷ <https://romadaje.org/istorija-kultura-i-tradicija-roma-i-romkinja/>

⁵⁸ <https://www.paragraf.rs/propisi/zakon-o-finansijskoj-podrsce-porodici-sa-decom.html>

породице да се прихвате привремено-повремених послова.

Према подацима Центра за социјални рад, у општини Кањижа је у 2021. години новчану социјалну помоћ добило укупно 108 ромских породица. У тим породицама је то право остварило укупно 347 чланова породице, од којих су 142 малолетна лица.

За потребе израде ЛАП-а испитана је фокус група ромских породица, њих 24, што значи 122 лица. Породице су током дубинског интервјуа истакле следеће препреке у подизању нивоа стандарда живота ромских породица:

- ниски образовни ниво,
- неквалификована радна снага због непохађања средњих школа,
- лоше здравствено стање и самим тим краћи животни век ромске популације,
- распрострањеност малолетничке деликвенције у насељу Хоргош, првенствено због стихијског провођења слободног времена.

Значајни подаци добијени сумирањем анкета фокус групе:

- 10% одраслих Рома и Ромкиња никада није започело основну школу,
- 75% одраслих Рома и Ромкиња нема завршену основну школу,
- 15% одраслих Рома и Ромкиња је завршило основну школу,
- 100% деце испод 3 године из ромских породица не похађа јаслице и вртић,
- 90% ромске деце похађа само припремни предшколски програм,
- 50% ромске деце похађа наставу у основној школи по индивидуалном образовном плану са измењеним стандардима,
- 90% ромске деце не уписује се у средње школе,
- само 1% младих доспева да упише факултет,
- рата незапослености је изразито велика и износи око 80%,
- најчешћи здравствени проблеми су: болести дисајних путева и високи крвни притисак,
- најчешћи здравствени проблеми код деце и младих: једнострана исхрана, недовољна исхрана, болести зависности изазвани дуваном, алкохолом, наркотицима, поремећаји у понашању и поремећаји у учењу.

Горе наведени подаци представљају полазну основу за продубљивање анализе постојећег стања, те се на више места у оквирима појединачних области сматрају као полазна тачка за мапирање реалних потреба свих припадника ромске популације у општини Кањижа.

8 SWOT анализа постојећег стања

<p>СНАГЕ:</p> <ul style="list-style-type: none"> - усвојена Стратегија за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период 2022–2030. године; - усвојен Развојни план Општине за период 2022-2030; - извршна власт општине Кањижа отворена је за решавање питања Рома и Ромкиња; - успостављена међусекторска сарадња између Јединице локалне самоуправе, Центра за социјални рад Кањижа, Црвеног крста Кањижа, Националне службе за запошљавање-филијала Кикинда, образовних установа, Дома здравља Кањижа, МУП ПС Кањижа; - наклоњеност локалних медија за праћење програма који се односе на инклузију Рома и Ромкиња; - ангажовање стручног радника на услугама у заједници са посебним задатком за рад на унапређењу положаја Рома и Ромкиња у оквиру ЦСР Кањижа. 	<p>СЛАБОСТИ:</p> <ul style="list-style-type: none"> - недовољан број образованих припадника ромске популације; - недовољан број запослених Рома и Ромкиња у институцијама; - недовољна информисаност Рома и Ромкиња о правима и могућностима; - непостојање ромске НВО у општини Кањижа; - недовољна укљученост ромске заједнице у припреми пројектних идеја; - недовољна укљученост ромске заједнице у имплементацију пројеката; - недовољно укључивање Рома и Ромкиња у процесе доношења одлука који се односе на потребе ромске националне мањине; - висока стопа незапослености ромске популације; - подређен положај Ромкиња у породици; - недостатак националних програма за подршку мајкама и деци у раном узрасту (од 0 до 5,5 година); - не постоје ромски асистенти у настави; - Дом здравља нема здравственог медијатора; - непостојање социјалне карте за ромску националну мањину која живи на подручју општине; - непознат број припадника ромске заједнице који живе на територији општине Кањижа, а не поседују лична документа, што за последицу има немогућност остваривања одређених људских права; - недостатак стамбених јединица за социјално становање; - лоше стање и неуређеност постојеће комуналне инфраструктуре у насељима у
---	--

	<p>којима живе ромске породице;</p> <ul style="list-style-type: none"> - недостатак квалификованих ромских кадрова; - недовољан број запослених лица ромске националности у институцијама; - велика незапосленост ромске популације; - велика присутност миграната на територији општине Кањижа довела је до интензивног развоја криминала (кријумчарење људи, проституција девојчица од 12-18 година као и пунолетних жена); - географски положај општине Кањижа – са најфреквентнијим граничним прелазом (ГП Хоргош1) довео је до интензивног развоја просјачења.
<p>МОГУЋНОСТИ:</p> <ul style="list-style-type: none"> - заговарање међународне заједнице о потребама инклузије ромске заједнице у локалну средину; - дефинисани и усвојени међународни и национални стратешки документи за програме инклузије Рома и Ромкиња; - обезбеђена материјална средства у међународним фондовима за програме инклузије Рома и Ромкиња; - доступни фондови који се баве проблематиком Рома и Ромкиња (републичка министарства, покрајински секретаријати, инострани и домаћи донатори, локална заједница); - олакшице за младе предузетнике; - постојање различитих облика неформалног образовања; - позитивна клима руководећих структура и наклоњеност потребама ромске популације; - могућност умрежавања и размене искустава примера добре праксе у области заштите права Рома и Ромкиња у земљи и иностранству; - могућност успостављања различитих облика неформалног образовања. 	<p>ПРЕПРЕКЕ:</p> <ul style="list-style-type: none"> - недовољан и спор прилив средстава из доступних фондова за финансирање програма инклузије ромске популације; - недостатак сопствених средстава општине Кањижа за суфинансирање већих пројеката; - поједини међународни програми, намењени унапређењу положаја Рома и Ромкиња, већ су у завршној фази реализације или нису доступни Србији; - недефинисан систем комуникације између државних структура и локалне заједнице; - недостатак механизма за мониторинг имплементације програма; - постојање предрасуда према ромској заједници; - присуство дискриминације према ромској заједници.

9 Образовање

Образовање Рома и Ромкиња је увек актуелна тема, тема о којој се све више говори последњих година. Образовање је са једне стране кључ за излазак из сиромаштва, јер је предуслов запошљавања, а са друге стране представља нужан услов за интегрисање у ширу друштвену заједницу. Због свега претходно наведеног, изразито је важно предузети одређене мере које ће допринети побољшању свеукупног положаја Рома и Ромкиња.

Предшколско образовање у општини реализује установа ПУ “Наши бисери”, која има објекте у свим насељима општине Кањижа. Ромска деца су укључена у вртиће у Адорјану, Хоргошу, Мартоношу и Кањижи. Деца из маргинализованих група најчешће похађају само припремни предшколски програм због лоше материјалне ситуације породице, која није у могућности да плаћа трошкове боравка у предшколској установи.

Основношколско образовање деце у општини Кањижа се реализује у три основне школе: у ОШ “Арањ Јанош” у Трешњевцу (истурена одељења у Орому и Тотовом Селу), ОШ “Карас Каролина” у Хоргошу (истурено одељење у Малим Пијацама), ОШ “Јован Јовановић Змај” у Кањижи (истурена одељења у Кањижи, Адорјану, Велебиту и Мартоношу). Специјално образовање за ученике са сметњама у развоју одвија се у ОШ “Јован Јовановић Змај” у Кањижи и ОШ “Карас Каролина” у Хоргошу. Највише деце ромске националности, и до 60% од укупно уписаних ученика, похађа ОШ “Карас Каролина” у Хоргошу.

Најчешћи изазови са којима се школа суочава јесте недостатак финансијских средстава за обезбеђивање гардеробе за децу, за плаћање насталих трошкова, лоша хигијена појединих ученика, појава нередовног похађања школе, смањена заинтересованост према изради домаћих задатака, као и за увежбавање градива, рано напуштање школе, односно осипање ученика из образовног система.

ОПШТИ ЦИЉ

“Укључивање свих Рома и Ромкиња у образовни систем у складу са њиховим узрастом, способностима, заинтересованошћу и опредељењем према одређеним профилима. Обезбеђивање квалитетног и недискриминаторног образовања деце и омладине у општини Кањижа на свим образовним нивоима укључујући и ромску децу и омладину.”

Стратешки циљ:

1. Повећање броја ромске деце у предшколском образовању узраста 5,4, и 3 године

2. Освешћавање родитеља ромске деце о важности образовања
3. Пружање помоћи у учењу
4. Пружање материјалне подршке ромској деци
5. Повећање броја ромских ученика у средњим школама
6. Унапређење положаја одраслих припадника ромске популације укључивањем у образовни систем одраслих

Стратешки циљ	Активност	Носиоци	Временск и оквир	Индикатори	Буџет РСД
1. Повећање броја ромске деце у предшколском образовању узраста 5,4, и 3 године	1.1. Мапирање броја и потреба ромске деце предшколског узраста, израда базе података и њено редовно ажурирање	ПУ “Наши бисери”, ЦСР Кањижа, МЗ	Од 2023. године	1. Постојећи развојни картони унутар ПУ 2. Постојећа база података о ромској деци	120.000
	1.2. Упућивање ромске деце у предшколско образовање и наглашавање важности редовног похађања забавишта	ПУ “Наши бисери”, ЈЛС, ЦСР	2024-2026	1. Процент ромске деце укључених у образовни систем предшколског образовања 2. Број дана	500.000
	1.3. Интензивно учење наставног језика годину дана пред полазак у школу	ПУ “Наши бисери”, ЈЛС, НВО, ОШ, РЦ	Школска 2023/2024. година	проведених у ПУ током школске године 3. Број тествабилне деце пред полазак у школу	

<p>2. Освешћивање родитеља ромске деце о важности образовања</p>	<p>2.1. Организовање едукативних радионица за ромске родитеље</p>	<p>ПУ „Наши бисери“, ЦСР Кањижа, НВО, Саветовалиште за децу и одрасле</p>	<p>Школска 2023/2024. година</p>	<p>1. Број одржаних радионица 2. Број присутних родитеља 3. Задовољство родитеља</p>	<p>200.000</p>
<p>3. Пружање помоћи у учењу</p>	<p>3.1. Организовање допунске наставе за децу која имају потешкоћа у учењу</p>	<p>ОШ, ЦПУ</p>	<p>Школска 2023/2024. година</p>	<p>1. Број деце са негативним оценама 2. Број негативних оцена по детету</p>	<p>500.000</p>
	<p>3.2. Организовање дневних боравака за помоћ у учењу</p>	<p>ЈЛС ЦСР Кањижа ЦПУ Цивилни сектор НВО Католички Каритас Црвени крст Кањижа, МЗ</p>	<p>Од 2025. године</p>	<p>3. Број допунске наставе током школске године 4. Број деце која похађају допунску наставу 5. Постојећи дневни боравци</p>	<p>2.000.000</p>
	<p>3.3. Унапређење инклузивног образовања за ромску децу обезбеђивањем адекватних и ефикасних ИОП-2 програма у ОШ</p>	<p>Интерресор. Комисија, ОШ, ЈЛС, Покрајинске власти, Школска управа Зрењанин,</p>	<p>Од школске 2024/2025. године</p>	<p>у Хоргошу, Кањижи, Мартоношу и Адорјану 6. Мерење учинка инклузивног образовања</p>	<p>500.000</p>

		РЦ			
	3.4. Организовање летњих кампова и курсева за учење наставног језика	РЦ Кањижа, Покрајинске власти, донатори, ЈЛС, НВО и цивилне организације	Од 2025. године	1. Број организованих кампова 2. Број ученика који похађају кампове	1.000.000
4. Пружање материјалне подршке ромској деци	4.1. Стипендирање талентованих ученика основних и средњих школа и високих школа/факултета	ЈЛС, Покрајински органи, донатори	Од школске 2024/2025. године	1. Број стипендиране деце 2. Износ средстава стипендије	1.200.000
	4.2. Набавка школског прибора, уџбеника и додатних наставних средстава	Надлежна министарства и покрајинске организације ЈЛС, ЦСР Кањижа, Црвени крст Кањижа, донатори	Од школске 2022/2023. године	1. Број ученика која су остварила право на бесплатан школски прибор, уџбенике и додатна наставна средства	2.000.000
5. Повећање броја ученика ромске националности и у средњим школама	5.1. Пружање подршке ученицима ромске националности за упис у средњу школу	ОШ, средње школе у околини	Од 2023/2024. године	1. Број уписаних ученика ромске националности у средње школе	100.000

6. Унапређење положаја пунолетних Рома и Ромкиња укључивањем у образовни систем одраслих	6.1. Мапирање родитеља ромске националности заинтересованих за наставак школовања	ЦСР Кањижа, месне заједнице	Од 2024. године	1. Постојећа база података о заинтересованим родитељима	120.000
	6.2. Организовање вечерње школе за Роме и Ромкиње без завршене основне школе	ЈЛС, ОШ “Карас Каролина” Хоргош, Школска управа Зрењанин, Покрајински органи, МЗ	Од 2025. године	1. Формирана школа за одрасле 2. Број одраслих лица уписаних у школу за одрасле 3. Број одраслих лица која су стекла основношколско образовање у школи за одрасле	3.000.000
	6.3. Организовање курсева за учење заната у складу са интересовањем пунолетних Рома и Ромкиња	ОКУ „Кнеса”, Покрајински органи, ЈЛС	Од 2025. године	1. Број одржаних курсева 2. Број лица која су похађала курсеве	3.000.000
	6.4. Организовање курсева за едукацију здравствених медијатора/медијаторки	ОКУ „Кнеса”, ЈЛС, ЦСР Кањижа, ДЗ Кањижа	До 2026. године	1. Број одржаних курсева 2. Број здравствених медијатора/медијаторки	1.000.000

10 Запошљавање

Значајан број припадника ромске популације није у могућности да се пријави на евиденцију НСЗ-а, и то из више разлога. Неки од њих не поседују личну карту, а која је нужан услов пријаве, неки од њих немају доказе о завршеном нивоу образовања, а неки опет сматрају да је процес који морају проћи исувише компликован како би се пријавили на евиденцију. Из тих разлога је веома важно да се ова лица мапирају како би се свако од њих циљано усмерило на кораке које треба предузети за њихово запошљавање.

Такође је висок број неквалификованих радника Рома и Ромкиња. Изразито велики број људи из фокус групе нема завршену основну школу, из разлога што су своје образовање прекинули у просеку након 5. разреда основне школе. Три особе из фокус групе никада нису ни закорачиле у школу.

Како би се остварило успешно запошљавање Рома и Ромкиња, неопходно је да исти имају одговарајућу мотивацију да то учине. Истрајност и оданост послу су такође значајне карактерне особине, које особу задржавају на радном месту.

ОПШТИ ЦИЉ

Свеобухватна интеграција Рома и Ромкиња у друштво кроз запошљавање, што као дугорочни бенефит доприноси учењу по позитивном моделу унутар породице.

Стратешки циљ

5. *Анимирање приватног сектора за укључивање Рома и Ромкиња у програм запошљавања*
6. *Укључивање Рома и Ромкиња у свет рада*

Стратешки циљ	Активност	Носиоци	Временски оквир	Индикатори	Буџет РСД
1.Анимирање приватног	1.1.Мапирање потенцијалних	ЈЛС, НСЗ,	Континуирано од 2023. године	1. Број послодаваца	120.000

сектора за укључивање у програм запошљавања	послодаваца за пословно ангажовање Рома и Ромкиња	Удружење занатлија		који учествују у запошљавању Рома и Ромкиња	
Рома и Ромкиња	1.2. Свеобухватна подршка послодавцима који запошљавају Роме и Ромкиње	ЈЛС, Републички и покрајински и органи, СКГО	У складу са законским могућностима	1. Број и врста бенефита која послодавци могу остварити	10.000.000
2. Укључивање Рома и Ромкиња у свет рада	2.1. Повећање броја Рома и Ромкиња на евиденцији Националне службе за запошљавање	НСЗ, ЦСР, НВО	Континуирано од 2023. године	1. Број пријављених Рома и Ромкиња на евиденцију НСЗ у односу на почетно стање	120.000
	2.2. Подршка Ромима и Ромкињама у проналажењу адекватног посла	НСЗ, ЦСР, Удружење занатлија, приватни сектор	Континуирано од 2023. године	1. Број и врста подршке 2. Број запослених	120.000
	2.3. Повећање броја ангажованих Рома и Ромкиња у јавним радовима	НСЗ, ЈКП, месне заједнице	Континуирано од 2024. године	1. Број Рома и Ромкиња укључених у јавне радове	3.000.000
	2.4. Подстицање ромског	ЈЛС, НСЗ,	Континуирано од 2025. године	2. Број отворених	5.000.000

	предузетништва	ОКУ „Кнеса”, Удружење занатлија		предузетничких радњи	
--	----------------	--	--	-------------------------	--

11 Здравствена заштита

Здравствена заштита ромске популације такође је посебна област, а којој треба посветити велику пажњу и реализовати нужне мере у будућности.

Стопа наталитета у општини Кањижа је негативна. Број деце у ромским породицама просечно је 3-4 детета по породици, али има и великих породица са 8-9 деце. Већина девојчица рано ступа у сексуални однос и честа је појава да затрудне. Подаци о забележеним дечјим (испод 18 година) трудноћама показују пораст. По мишљењу учесника фокус групе, недовољна информисаност, образованост и сиромаштво главни су фактори за превремено одвајање од примарне породице, с обзиром на то да је материјална подршка породицама са децом коју исплаћује Република Србија релативно висока, те се на неки начин од порођаја очекује и материјална корист.

Ризично понашање младих која се бележе у ЦСР-у указују на веома слабу обавештеност младих о болестима зависности, о правилној исхрани, о важности бављења спортом, тј. информисаност о здравом начину живота. Претходно спроведена истраживања у ЦСР-у међу децом ромске националности указују на то да 60% деце - ученика седмог и осмог разреда основних школа пуше цигарете, а 77% је пробало неку врсту алкохола. Општа појава је у насељу Хоргош да су деца из најугроженије групе ромске популације склона уличној скитњи, имају асоцијално и антисоцијално понашање, користе разређиваче и фарбе (златне и сребрне боје) као наркотице које удишу.

Тренутно није познат број деце са психичким сметњама која се одликују поремећајима понашања, а за које адекватне бриге од стране дечјих психијатра нема, с обзиром на то да у Војводини само у Новом Саду постоји дечји психијатар који због преоптерећености али и због лоше материјалне прилике породице да допутују до Новог Сада, није у могућности да благовремено прими децу на преглед и евентуалну хоспитализацију.

Један од главних црта активности на пољу здравствене заштите јесте превентивни рад са ромском популацијом на терену, као и ангажовање здравствених медијатора на терену, која се услуга показала изузетно ефикасном у Србији.

ОПШТИ ЦИЉ

Продужење просечног животног века ромског становништва и превентивно деловање са посебним нагласком на репродуктивно здравље.

Стратешки циљ:

1. *Стварање основа за приступ здравственим услугама*
2. *Превенција болести и побољшање свеобухватног здравственог стања Рома и Ромкиња свих узраста*
3. *Материјална подршка у реализацији здравствене заштите*
4. *Унапређење хигијенских услова у домаћинствима ромских породица*

Стратешки циљ	Активност	Носиоци	Временски оквир	Индикатори	Буџет РСД
1. Стварање основа за приступ здравственим услугама	1.1. Пружање помоћи у решавању здравственог осигурања, изради здравствене картице	РФЗО Кањижа, ЦСР Кањижа, МЗ	Од 2023. године	1. Број особа са решеним здравственим осигурањем	50.000
2. Превенција болести и побољшање	2.1. Мапирање здравственог стања ромске популације	ДЗ Кањижа, ЦСР Кањижа, Црвени крст Кањижа	Од 2023. године	1. Број мапираних особа	120.000
	2.2. Имунизација свих одојчади у ромским	ДЗ Кањижа, ЦСР Кањижа, МЗ	Од 2022. године	1. Број деце која су примила вакцине	100.000

свеобухватног здравственог стања Рома и Ромкиња свих узраста	насељима				
	2.3.Оснивање саветовалишта за децу и одрасле	ЈЛС, РЦ, ЦСР Кањижа	До 2026. године	1. Основано саветовалиште	4.000.000
	2.4.Едукација мајки о значају ране стимулације деце узраста до 3 године	Црвени крст Кањижа, РЦ ДЗ Кањижа	Од 2023. године континуира но	1. Број одржаних едукација 2. Број присутних родитеља на едукацијама	200.000
	2.5.Ангажовање теренских здравствених асистената/меди јатора	ЈЛС, ДЗ Кањижа, МЗ	Од 2024. године	1. Број едукованих и запослених медијатора	1.000.000
	2.6.Увођење превентивних програма у ОШ са циљем сузбијања наркоманије, сексуално преносивих болести, ране трудноће	ДЗ Кањижа, Црвени крст Кањижа, НВО, МУП ПС Кањижа	Од септембра 2023. године	1. Број одржаних програма	200.000
	2.7.Промовисањ е превентивних здравствених прегледа	ДЗ Кањижа, ЈЛС	Од 2024. године	1. Израђени материјали за превентивне активности – лифлети, објаве	200.000

3.Материјална подршка у реализацији здравствене заштите	3.1.Помоћ у куповини лекова, медицинских помагала	ЈЛС, ЦСР Кањижа, Каритас Суботица, Црвени крст	Од 2022. године	1. Број одобрених захтева 2. Новчана вредност помоћи	200.000
	3.2.Обезбеђивање превентивних пакета Ромима и Ромкињама (кондоми, спирале)	ЈЛС, ЦСР Кањижа, Црвени крст Кањижа, НВО, Каритас Суботица	Од 2023. године	1. Број превентивних пакета 2. Број лица која су добила пакете	300.000
4.Унапређење хигијенских услова у домаћинствима ромских породица	4.1.Спровођење дератизације, дезинсекције и дезинфекције у ромским насељима	ЈЛС, Завод за јавно здравље Кикинда	Од 2024. године	Број обухваћених објеката, Број извршених интервенција	500.000

12 Социјална заштита

Социјална заштита Рома и Ромкиња на подручју општине Кањижа пружа се перманентно и одвија преко Центра за социјални рад у Кањижи. Овим видом заштите грађана, путем обезбеђивања различитих облика социјалне заштите, обухваћено је више стотина корисника, из године у годину.

Роми и Ромкиње постају корисници социјалне заштите најчешће из егзистенцијалних разлога, тражећи новчану социјалну помоћ и једнократну помоћ. Известан део корисника услуга ЦСР већ као малолетни деликвенти (због кривичних дела крађе, разбојништва, nanoшења телесних повреда, туче, злоупотребе алкохола и опојних дрога), постају корисници услуга социјалне заштите. Малолетни деликвенти се веома лако упуштају у партнерске односе где се наставља криминогено понашање, а код извесног броја тих лица долази и до насиља у породици.

Посебно осетљиву групу корисника социјалне заштите чине Роми и Ромкиње са разним врстама инвалидитета. Због незапослености и материјалне угрожености не користе адекватну здравствену заштиту и не остварују право на туђу негу и помоћ.

С обзиром на то да се бракови склапају по њиховим „обичајима” а не по законским одредбама, већина Рома и Ромкиња у партнерску везу улази незрело и постају родитељи са веома оскудним знањем о родитељству, те се угрожава право детета/деце за несметан раст и развој.

Општина тренутно не располаже подацима о социјалном статусу појединца ромске заједнице. Неопходно је доследно и континуирано праћење претходно поменутих породица.

ОПШТИ ЦИЉ

Унапређење положаја Рома и Ромкиња у ширем социјалном окружењу и њихова потпуна интеграција у друштво.

Стратешки циљ:

1. Пружање подршке (правне и материјалне) за прибављање личних докумената и решавање статуса појединца
2. Праћење породичних односа и саветодавни рад са породицама

Стратешки циљ	Активност	Носиоци	Временски оквир	Индикатори	Буџет РСД
1. Пружање подршке (правне и материјалне) за прибављање личних докумената и решавање статуса појединца	1.1. Мапирање особа која не поседују личне карте	ЦСР МЗ, МУП ПС Кањижа	Од 2023. године	1. Постојање података о броју лица која немају личне карте	120.000
	1.2. Израда личних карата	ЦСР, ЛПС, МУП ПС Кањижа	Континуиран о од 2022. године	1. Број израђених личних карти	150.000
	1.3. Утврђивање места и времена рођења за лица без идентитета	ЦСР, Бесплатна правна помоћ	Континуиран о од 2022. године	1. Број покренутих поступака 2. Број лица која	300.000

				су добила идентитет	
	1.4. Помоћ у изради тужбе за окончање фиктивних бракова и других животних ситуација која су препрека за остваривање права из домена социјалне заштите или друге сфере	ЦСР, Бесплатна правна помоћ	Континуиран о од 2022. године	1. Број и врста покренутих поступака	300.000
2. Праћење породичних односа и саветодавни рад са породицама	2.1. Обављање редовне комуникације са породицама која су високо ризична	ЦСР, Саветовалиште за децу и одрасле	Континуиран о од 2023. године	1. Број породица која се прате 2. Број породица која су учествовала у саветодавном раду	200.000
	2.2. Информисање Ромкиња и деце о облицима насиља	ЦСР, ДЗ Кањижа, МУП ПС Кањижа, Саветовалиште за децу и одрасле	Континуира но од 2023. године	1. Број израђених брошура, лифлета 2. Број директних контаката са женама и децом	100.000

13 Безбедност

Тренутно стање у општини Кањижа показује пораст броја криминогеног понашања од стране нискообразованих и сиромашних лица, породица, од којих је један део ромске националности. Присутан је негативан генерализирајући став друштва да стигматизује ромске заједнице као искључиво криминогене. Необразованост и незапосленост су кључни фактори у појави склоности ка криминалним радњама као што су крађа и разбојништво.

Промене у друштвеним токовима, миграција народа из Азије и Африке од 2015. године значајно су утицали на појављивање нових као и на ојачање старих криминогених понашања становника општине у насељима Хоргош и Мартонош. Близина граничног прелаза и немогућност преласка истог без легалних докумената, довело је до ширења и повећања криминала следећих врста:

1. давање путне исправе на „коришћење“ страним држављанима за новац
2. кријумчарење људи из материјалне користи
3. малолетничка проституција
4. диловање дроге
5. пљачке

Изразито мали број полицајаца запослених у Полицијској станици у Кањижи, као и недовољан број полицијских патрола које могу да се ангажују у теренском раду поспешује деловање криминалаца, односно повећање броја криминалних дела.

Прекидање школовања већ у основној школи, не похађање средње школе као и стихијско провођење слободног времена кључни су фактори у настанку малолетничке деликвенције. Неопходно је усмерити пажњу младих у позитивном правцу и указати им на алтернативна решења за вођење свакодневног живота.

ОПШТИ ЦИЉ

Унапређење јавног реда и мира уз смањење кривичних дела за 70%, са посебним нагласком на малолетничку деликвенцију.

Стратешки циљ:

1. Унапређење законских аката за ефективно деловање у сузбијању криминала и одржавању јавног реда и мира;

2. Повећање људских ресурса у сузбијању криминала и одржавању јавног реда и мира;
3. Унапређење дигиталне технологије у циљу очувања јавног реда и мира;
4. Подстицање активне партиципације Рома и Ромкиња у сузбијању криминала;
5. Сузбијање малолетничког криминала.

Стратешки циљ	Активност	Носиоци	Временски оквир	Индикатори	Буџет РСД
1. Унапређење законских аката за ефикасно деловање у сузбијању криминала и одржавању јавног реда и мира	1.1. Прилагођавање законских прописа и подзаконских аката у правцу решења постојећих проблема у пракси	ЈЛС, СКГО, ВЛАДА СРБИЈЕ	До 2026. године	1. Постојање применљивих и праксом поткрепљених закона и подзаконских аката	100.000
	1.2. Унапређење рада бесплатне правне помоћи по потреби и проширење делокруга рада	ЈЛС, СКГО	Од 2022. године	1. Број одрађених предмета у бесплатној правној помоћи	500.000
2. Повећање људских ресурса у сузбијању криминала и одржавању јавног реда и мира	2.1. Ангажовање војске Србије у одржању безбедности у насељу Хоргош	ЈЛС, МУП ПС Кањижа, ВОЈСКА СРБИЈЕ, ВЛАДА СРБИЈЕ	У складу са законским могућношћима	1. Број ангажованих војника 2. Број сати обезбеђења	3.000.000
	2.2. Повећање капацитета МУП-а	ЈЛС, СКГО, МУП ПС	У складу са законским могућношћима	1. Број нових полицијских кадрова	5.000.000

		Кањижа, НАДЛЕЖНА МИНИСТАР СТВА	ма		
2.3. Унапређење сарадње са правосудним органима на пољу изрицања казни	ЈЛС, МУП ПС Кањижа, ЦСР Кањижа, ОСНОВНИ СУД СЕНТА, ПРЕКРШАЈН И СУД СЕНТА, Више јавно тужилаштво Суботица, Виши суд Суботица	Од 2023. године	1. Број консултативних састанака, 2. Број потписаних протокола о сарадњи у складу са Законом	100.000	
2.4. Унапређење рада комуналне полиције	ЈЛС Кањижа	Од 2023. године	1. Број интервенција комуналне полиције	500.000	
2.5. Ангажовање цивилне заштите у одржавању јавног реда и мира	ЈЛС, месне заједнице, МУП ПС Кањижа, СКГО	У складу са законским могућности ма	1. Постојање цивилне заштите 2. Број ангажованих лица у цивилној заштити	2.000.000	
3. Унапређење дигиталне	3.1. Изградња видео надзора на свим	ЈЛС, МУП ПС	Континуира но до 2026.	1. Број ново постављених	3.000.000

технологије у циљу очувања јавног реда и мира	у фреквентним местима на подручју општине	Кањижа, МЕСНЕ ЗАЈЕДНИЦЕ	године	видео надзора	
4.Подстицање активне партиципације Рома и Ромкиња у сузбијању криминала	4.1.Подстицање Рома и Ромкиња за образовање на полицијској академији	Основне школе, средње школе, ЦСР Кањижа, ПС Кањижа, НСЗ, МЗ	Од 2025. године	1. Број полицајаца ромске националност и	1.000.000
5.Сузбијање малолетничког криминала	5.1.Организовање радионица за децу која су у сукобу са законом и преусмеравање асоцијалног и антисоцијалног понашања младих	ЦСР Кањижа, МУП ПС Кањижа, ЦПУ	Од 2023. године	1. Број учесника 2. Број одржаних радионица	300.000
	5.2.Промовисање спортова међу ромском децом	ЈЛС, Спортски савез општине Кањижа, МЗ	Од 2023. године	2. Број промотивних активности 2. Број посетилаца	100.000
	5.3.Стипендирање ромске деце талентованих за спорт	ЈЛС, Спортски савез општине Кањижа, донатори	Од 2024. године	1. Број стипендиране деце 2. Износ стипендије	500.000

<p>5.4. Увођење бесплатне школе пливања ромској деци</p>	<p>ЈЛС, Спортски савез општине Кањижа, Пливачки клубови у општини Кањижа</p>	<p>Од 2024. године</p>	<p>3. Број одржаних часова школе пливања</p> <p>4. Број деце која су прошла обуку пливања</p>	<p>500.000</p>
<p>5.5. Оснивање клубова за младе у Хоргошу, Мартоношу, Адорјану и Кањижи</p>	<p>Канцеларија за младе општине Кањижа, МЗ</p>	<p>Од 2024. године</p>	<p>1. Основани клубови за младе на територији општине</p>	<p>3.000.000</p>

14 Стамбени услови и комунална инфраструктура

Услови становања (величина и опремљеност стамбеног простора, квалитет стамбених услова и власнички статус) су најупечатљивији проблеми по питању животних услова Рома и Ромкиња у Србији, али и у Европи. Стамбени услови Рома и Ромкиња су дуго година тема свих нивоа власти и тестирана су различита решења, али без значајнијег напретка, и то из више разлога, међу којима су: недостатак јасне стратегије, недостатак финансијских средстава, дискриминаторна пракса надлежних органа, па и самих грађана. И сами Роми и Ромкиње отежавају постизање одрживих решења, из разлога: ниске запослености, ниских и нестабилних прихода, културолошких препрека (нпр. отежано прилагођавање на живот у заједничким стамбеним објектима). Роми и Ромкиње често живе у објектима која нису у њиховом власништву, али за које не плаћају закуп. Проблеми у вези са стамбеним условима у којима живе су вишеструки и првенствено се односе на недостатак дневне светлости, неадекватну грађевинску столарију (врата и прозори), земљане подове, оронуте зидове, кровове који прокишњавају, влаге у зидовима, лошу електричну изолацију, недостатак канализације и недовољан број просторија у односу на број чланова породице.

Најфреквентнији делови насељених места у општини Кањижа где су настањене ромске породице су:

1. ХОРГОШ – улице: Ослобођења, Језерска, Ратарска, Гунараш, Сутонски пут, Војвођанска, Његошева;
2. МАРТОНОШ – улице: Северска, Радничка, Пролетерска;
3. АДОРЈАН – улице: Дуванска и Горњи рит.

Према подацима добијених од фокус групе ромских домаћинстава, већина њих живи у сопственим објектима који нису легализовани и изграђени су без грађевинске дозволе. Већина објеката нема канализацију нити купатило, стога је отежано одржавање личне хигијене као и стамбене хигијене. Чак је половина испитаника фокус групе навела проблем у вези са електричном инсталацијом, с обзиром на то да у већини објеката не постоји уземљење.

Посебну групу ромске популације чине деца на хранитељском смештају, која након измештања из породице у 90% случајева остају на смештају у хранитељским породицама и не враћају се у биолошке породице. Ови млади људи имају завршене средње школе, неки од њих и факултете, али након престанка смештаја у хранитељским породицама од стране биолошке породице не добијају потпору, и препуштени су сами себи у изградњи сопствене будућности.

ОПШТИ ЦИЉ

Унапређење основних стамбених услова за живот реконструкцијом објеката за 20 породица и унапређење инфраструктуре за снабдевање водом, изградњом канализације, постављањем уличне расвете, асфалтирањем улица у два ромска насеља у Хоргошу и у једном у ромском насељу у Мартоношу.

Стратешки циљ:

1. *Обезбеђење основних услова за унапређење стамбених прилика ромских породица*
2. *Изградња инфраструктуре у ромским насељима и обезбеђење основних стамбених услова*
3. *Стамбено обезбеђење младих Рома и Ромкиња који излазе из хранитељских породица*

Стратешки циљ	Активност	Носиоци	Временск и оквир	Индикатори	Буџет РСД
1. Обезбеђење основних услова за унапређење стамбених прилика ромских породица	1.1.Мапирање свих објеката у којима живе Роми и Ромкиње	ЈЛС, МЗ	2023. година	1. Постојање мапа објеката у којима живе Роми и Ромкиње	120.000
	1.2.Процена стамбених потреба појединачних објеката	ЦСР Кањижа, МЗ	2023. година	1. Списак потреба по објектима у којима живе Роми	500.000
	1.3.Легализација објеката	ЈЛС - одељење за комуналне делатности	До 2026. године	1. Број легализованих објеката	3.000.000
2.Изградња инфраструктуре у ромским насељима и обезбеђење основних стамбених услова	2.1.Изградња инсталације за воду, струју и канализацију у свим ромским насељима	ЈЛС, ЈКП „Комуналац“, Потиски Водоводи Хоргош, ЕПС Србија	До 2026. године	1. Постојање пијаће воде у сваком ромском домаћинству 2. Постојање електричне инсталације у ромским домаћинствима 3. Број прикључених канализација ромских домаћинстава	15.000.000
	2.2.Асфалтирање путева у	ЈЛС, МЗ	До 2026. године	1. Број асфалтираних	20.000.000

	ромским насељима			улица исказани у километрима	
	2.3.Постављање јавне расвете у свим ромским насељима	ЈЛС, ЈКП „Комуналац“, ЕПС Србија	До 2026. године	1. Број постављених уличних светиљки	20.000.000
	2.4.Изградња социјалних станова	ЈЛС кроз пројекте донатора, МЗ	До 2026. године	1. Број обновљених објеката	25.000.000
3.Стамбено обезбеђење младих Рома и Ромкиња која излазе из хранитељских породица	3.1.Увођење услуге “Становање уз подршку” младим Ромима и Ромкињама који излазе из хранитељских породица	ЈЛС, ЦСР Кањижа, ЦПУ Кањижа, МЗ	До 2026. године	1. Постојање услуге „Становање уз подршку“ 2. Број младих обухваћених програмом	3.600.000

15 Реализација ЛАП-а за унапређење положаја Рома и Ромкиња

Са циљем унапређивања положаја Рома и Ромкиња на територији општине Кањижа неопходно је да Општинско веће након усвајања ЛАП-а за унапређење положаја Рома и Ромкиња на територији општине Кањижа именује **Савет за унапређење положаја Рома и Ромкиња на територији општине Кањижа**. Ово тело треба да буде задужено за праћење реализације Локалног акционог плана за унапређење положаја Рома и Ромкиња у општини Кањижа, као и да након праћења реализације ЛАП-а даје предлоге за израду новог ЛАП-а Општине Кањижа.

Праћење ЛАП-а треба да се одвија по следећим областима: образовање, здравствена заштита, становање и комунална инфраструктура, запошљавање, социјална заштита, безбедност.

Савет обавља следеће послове у циљу унапређења положаја Рома и Ромкиња на територији општине Кањижа:

- учествује у припреми и праћењу имплементације стратешких и оперативних докумената везаних за унапређење положаја Рома и Ромкиња у локалној заједници;
- сарађује са свим релевантним актерима из система образовања, здравства, социјалне заштите и другим актерима у циљу унапређења положаја Рома и Ромкиња у локалној заједници;
- периодично формира радне групе са циљем мултисекторског приступа решавању проблема у свим областима;
- периодично, а најмање 4 пута годишње одржава седнице на којима ће се разматрати актуелна питања и могућности за превазилажења проблема;
- обавља и друге послове везане за унапређење положаја Рома и Ромкиња у локалној заједници.

16 Прилог

Упитник за израду ЛАП-а